

برهان نظم و تکلیف مضاعف متکلم در قبال آن

عبدالرحیم سلیمانی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۱۳ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۱/۳۰

DOI: 10.22096/ek.2020.95646.1109

چکیده

در میان براهین متعددی که برای اثبات وجود خدا اقامه شده، برهان نظم از جهاتی ویژه است. از یک سو اکثریت قاطع دینداران به همین برهان استناد می‌کنند و از سوی دیگر متون دینی، به ویژه متون اسلامی، بارها این برهان را مطرح و مردم را به توجه به آن دعوت کرده‌اند. بنابراین متکلم نمی‌تواند با این برهان مانند دیگر برهان‌ها برخورد کند. او می‌تواند از کنار هر برهانی بگذرد و آن را نپذیرد؛ اما اگر برهان نظم را نپذیرد، اولاً باید جایگزینی برای ارائه به توده‌های مردم پیدا کند و ثانیاً باید از متون دینی دفاع کند که چرا با ارائه یک برهان مخدوش مردم را فریب داده‌اند. نکته عجیب اینکه در حالی که متون مقدس اسلامی بسیار بیشتر از متون مسیحی به این برهان توجه داشته‌اند، عالمان و الاهدانان مسیحی بیش از عالمان مسلمان به این برهان توجه و از آن دفاع کرده‌اند. به نظر می‌رسد در تاریخ فلسفه و کلام اسلامی به این برهان توجه لازم نشده است. در عصر جدید در غرب کسانی مانند دیوید هیوم و کانت اشکالات مهم

متعددی به این برهان وارد کرده‌اند که بررسی‌شان نشان می‌دهد که آن‌ها مسلم نیستند و نمی‌توانند برهان نظم را از ادامه حیات بازدارند و از اعتبار بیندازند.

واژگان کلیدی: وجود خدا؛ برهان نظم؛ متون دینی؛ وظیفه متکلم.

